

Весці БДПУ

Штоквартальны навукова-метадычны часопіс.

Выдаецца з чэрвеня 1994 г.

№ 2(76) 2013

СЕРЫЯ 2.

Гісторыя. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія.
Эканоміка. Культуралогія

Змест

Галоўны
рэдактар

П.Д. Кухарчык

Рэдакцыйная
калегія:

В.В. Бушчык
(нам. галоўнага рэдактара)

Л.М. Давыдзенка

А.В. Данільчанка

А.П. Жытко

М.М. Забаўскі

Г.У. Карзенка

І.В. Катляроў

П.В. Кікель

Г.А. Космач

А.М. Люты

У.А. Мельнік

А.І. Смолік

А.С. Цернавы

В.С. Цітоў

Гісторыя

Корзюк А.А. Вывучэнне гісторыі СССР у сярэдняй школе ў 1944–1959 гг.	3
Мацюш П.А. Арганізацыя падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў у сістэме вышэйшай школы БССР (1960-я – сярэдзіна 1980-х гг.)	7
Альховік М.К. Палітыка кіраўніцтва БССР у моўным пытанні (1937–1939 гг.)	11
Кур'яновіч Ю.У. Фарміраванне арганізацыйнай структуры органаў міліцыі і крымінальнага вышуку Беларусі ў 1920–1924 гг.	14
Крыварот А.А. Барацьба партызан з карнымі акцыямі германскіх акупантаў на тэрыторыі Беларусі ў 1941 – пачатку 1942 г.: гістарыяграфія пытання	20
Йоцюс В.А. Фарміраванне адміністрацыйна-прававой асновы сельскагаспадарчага перасялення ў БССР (1920 – пачатак 1940-х гг.)	24
Крывуць В.І. «Санацыйны» рэжым і акадэмічная аўтаномія ў 2-й Рэчы Паспалітай	27
Лютая А.Э. Перадумовы фарміравання буржуазіі і пралетарыяту ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.	30
Подорожня Е.А. Ликвидация института Виленского генерал-губернаторства: законодательные инициативы и практическая реализация	36
Тукайла Н.К. Гістарыяграфія канца XIX – пачатку XX ст. аграрнай гісторыі Беларусі канца XVIII – першай паловы XIX ст.	40
Падерова И.В. Демографические процессы в крестьянской среде Беларуси во второй половине XIX – начале XX в.	44
Баўдзей В.М. Ваенная кампанія 1812 г. у айчынай гістарыяграфіі савецкага перыяду.	48
Ігнацьева Г.А. Палітыка расійскага самадзяржаўя ў адносінах да дваран-прыхільнікаў Напалеона ў пасляваенны перыяд (1812–1815 гг.)	51
Сурта А.М. Шпільманы ў кантэксце маргінальнай субкультуры заходнееўрапейскага сярэднявекі	55
Кондраль А.А. «Коптский вопрос» в политической стратегии и тактике ассоциации «Братьев-мусульман» в Египте на современном этапе.	59
Русаковіч А.У. Асаблівасці ўзаемадзеяння Беларусі і Германіі ў эканамічнай сферы (2008–2011 гг.)	63
Фрольцов В.В. Европейский вектор внешней политики ФРГ в 1990-е – начале 2000-х гг. в современной историографии	67

УДК 378(476)(091):94«196/198»

П.А. Мацюш,

выкладчык кафедры гісторыі Беларусі БДПУ

АРГАНІЗАЦЫЯ ПАДРЫХОЎКІ НАВУКОВА-ПЕДАГАГІЧНЫХ КАДРАЎ ГІСТОРЫКАЎ У СІСТЭМЕ ВЫШЭЙШАЙ ШКОЛЫ БССР (1960-я – сярэдзіна 1980-х гг.)

Стан і перспектывы развіцця вышэйшай гістарычнай адукацыі ў значнай ступені залежаць ад яе кадравага патэнцыялу. Эфектыўнасць падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў – гэта перадумова для ўдасканалення гістарычных ведаў, пашырэння адукацыйных і вахаваўчых магчымасцей гісторыі як вучэбнай дысцыпліны, укаранення навуковых дасягненняў у вучэбны працэс.

Мэта даследавання – аналіз сістэмы падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў у вышэйшай школе БССР у акрэслены час. Яна (сістэма) уключае мэтанакіраваную дзейнасць дзяржаўных органаў і ВНУ па арганізацыі гістарычнай навукі на розных этапах: ад адбору асоб, схільных да навукова-даследчай дзейнасці, да атэстацыі саіскальнікаў вучоных ступеней.

Сённяшнія вучоныя і педагогі – учарашнія студэнты. Цікава, і імкненне да прафесійнага майстэрства пачынаюць фарміравацца яшчэ ў студэнцкія гады. У немалой ступені гэтаму садзейнічае арганізацыя навукова-даследчай работы студэнтаў. Яе можна падзяліць на два кірункі. Першы прадугледжвае ўключэнне навукова-даследчай работы ў вучэбны працэс. Да такіх форм адносяць выкананне дыпломных і курсавых работ, навукова-даследчых заданняў падчас вытворчай практыкі, выкладанне курса «Асновы навуковага даследавання». Другі кірунак навукова-даследчай работы праводзіцца ў пазавучэбны час і рэалізуецца ў рабоце студэнцкіх навуковых гурткоў, ва ўдзеле ў навуковых семінарах, канферэнцыях.

Характэрная тэндэнцыя з 1960-х гг. – гэта інтэграцыя адукацыі і навукі. Навыкамі навуковай работы павінны былі валодаць не толькі студэнты, якія пасля заканчэння ВНУ рэкамендаваліся да паступлення ў аспірантуру, але

і тыя з іх, што накіроўваліся ў агульнаадукацыйныя школы. У прыватнасці, міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР В.П. Ялюцін адзначаў: «Малады спецыяліст, выпускнік савецкай вышэйшай школы ... павінен быць чалавекам творчым і добра валодаць сучаснымі метадамі навуковых даследаванняў. Гэтым тлумачыцца той факт, што навуковая работа на сучасным этапе стала неад'емнай часткай дзейнасці ВНУ, навука і адукацыя неаддзельныя адна ад адной» [12, л. 108].

Такім чынам, развіццё навукова-даследчай работы студэнтаў ВНУ з'яўлялася актуальным напрамкам партыйна-дзяржаўнай палітыкі ў вышэйшай школе. У галіне арганізацыі навукова-даследчай работы студэнтаў была створана грунтоўная нарматыўная база, што дазволіла ахапіць ёй большую частку студэнтаў ВНУ БССР. Так, па даных Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, у пачатку 1980-х гг. у навукова-даследчай рабоце прымалі ўдзел 92,3 % студэнтаў дзённай формы навучання [14, л. 180]. Вышэйадзначанае стварала перадумовы для далучэння да навукі таленавітай моладзі.

У пастановах ЦК КПБ і СМ БССР «Аб мерах па паляпшэнні падрыхтоўкі навуковых і навукова-педагагічных кадраў у Беларускай ССР» (1961 г.) і «Аб мерах па далейшым паляпшэнні падбору і падрыхтоўкі навуковых кадраў у Беларускай ССР» (1962 г.) вызначалася ўпарадкаванне падрыхтоўкі маладых вучоных па галінах навук і аптымальная для рэспублікі колькасць аспірантаў [18, с. 116–117].

У пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб паляпшэнні падрыхтоўкі навуковых і навукова-педагагічных кадраў» (1967 г.) з мэтай узмацнення прытоку ў навуку моладзі прадуг-

гледжвалася залічэнне ў аспірантуру лепшых выпускнікоў вышэйшай школы адразу пасля заканчэння ВНУ. Такім чынам, у ВНУ з'явілася магчымасць пакідаць сабе выпускнікоў, якія ўжо праявілі свае навуковыя здольнасці падчас навучання, з перспектывай іх навуковага росту.

Для ўдасканалення планавання і кантролю за работай аспірантуры значнымі функцыямі надзяляўся Дзяржплан БССР. Агульнае навукова-метадычнае кіраўніцтва аспірантамі ў ВНУ ўскладалася на Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР.

Аспірантура як асноўная форма падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў у сістэме вышэйшай школы функцыянавала пры БДУ і Мінскім педпедагагічным інстытуце, а ў 1968 г. была адкрыта ў Гродзенскім педпедагагічным інстытуце. Пры гэтым БДУ выступаў у якасці адзінай ВНУ, якая забяспечвала падрыхтоўку навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў на ўсіх этапах: ад паступлення ў аспірантуру і да абароны дысертацыі.

У 1968 г. «Палажэннем аб саіскальніках вучоных ступеней, якія працавалі над дысертацыямі па-за аспірантурай», быў вызначаны прававы статус дадзенай формы падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў. Выніковасць дзейнасці саіскальнікаў праявілася ў тым, што ў БДУ з 1962 па 1970 г. імі было абаронена 15 дысертацый, у той жа час аспірантамі – 30. Такім чынам, у 1960-я гг. саіскальнікамі абаранялася кожная трэцяя з падрыхтаваных у сістэме ВНУ дысертацый [6].

У Гродзенскім педпедагагічным інстытуце адкрыццё аспірантуры было станоўчым крокам, але поўнасьцю не вырашала праблемы працаўладкавання яе выпускнікоў. Падрыхтоўка кадраў у аспірантуры ажыццяўлялася для ўсіх кафедр гісторыка-педагагічнага факультэта Гродзенскага педпедагагічнага інстытута і гістарычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Практыкаваўся прыём новых выкладчыкаў на кафедры без аспіранцкай падрыхтоўкі, што ўскладняла працаўладкаванне выпускнікоў аспірантуры [2, л. 18]. Акрамя таго, падрыхтоўка ў аспірантуры без магчымасці далейшай абароны дысертацый ва ўстанове навучання стрымлівала рост кадравага патэнцыялу кафедр гісторыі. Амаль усе выкладчыкі кафедр гісторыі БССР і 60 % выкладчыцкага складу кафедр усеагульнай гісторыі Гродзенскага ўніверсітэта абаранілі кандыдацкія дысертацыі ў БДУ. Вядучыя прафесары БДУ з'яўляліся навуковымі кіраўнікамі аспірантаў, якія праходзілі там мэтавую падрыхтоўку [7].

У Магілёўскім педпедагагічным інстытуце на працягу вучаемага перыяду аспірантуры па гісторыі не было. Падрыхтоўка кадраў гісторыкаў ажыццяўлялася, па-першае, шляхам накіравання саіскальнікаў у мэтавую аспірантуру пры вядучых навуковых установах і ВНУ рэс-

публікі, па-другое – праз асістэнтуру. Другі шлях быў больш зручным. На яго ўказвалі кіраўніцтва гістарычнага факультэта, загадчыкі кафедр гісторыі СССР і БССР і ўсеагульнай гісторыі. Для гэтай мэты ў штаты вышэйзгаданых кафедр уводзіліся стаўкі асістэнтаў [3, л. 43].

Неабходна таксама ўлічваць, што пры падрыхтоўцы навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў не патрабавалася такой эксперыментальнай базы, як для тэхнічных і прыродазнаўчых навук. Такім чынам, тут у большай ступені магло быць выкарыстанне саіскальніцтва і завочная аспірантура.

Завочная форма падрыхтоўкі аспірантаў-гісторыкаў патрабавала меншых фінансавых выдаткаў, але вынікі яе работы былі сціплымі. Па даных, прыведзеных І.І. Шаўчуком, пры значнай колькаснай перавазе аспірантаў-завочнікаў з 24 чалавек, якія закончылі навучанне ў сістэме МВ ССР БССР у 1971–1979 гг. з адначасовай абаронай дысертацыі, 15 (62,5 %) навучаліся з адрывам ад вытворчасці і 9 (37,5 %) – без адрыву ад вытворчасці. Саіскальніцтва як форма падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў у 1970-я гг. было менш эфектыўным у параўнанні з папярэднім перыядам (у БДУ саіскальнікамі абаранялася кожная пятая дысертацыя) [20]. Адна з прычын такога становішча заключалася ў іх навуковым кіраўніцтве. Яно ажыццяўлялася не належным чынам. У прыватнасці, за кіраўніцтва саіскальнікамі не прадугледжваўся ўлік нагрузкі. Доктары навук у асноўным прыцягваліся да кіраўніцтва аспірантамі, на падрыхтоўку якіх адводзілася большая колькасць гадзін. Абмежаваны час, што вылучаўся для працы з саіскальнікамі, як правіла, не аплатаваўся. Напрыклад, у Мінскім педінстытуце для гэтай мэты адводзілася 15 гадзін (для кіраўніцтва аспірантамі-завочнікамі – 50).

У 1970-я гг. узнікла новая форма падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў. Пастановай ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб мерах па далейшым ўдасканаленні вышэйшай адукацыі ў краіне» (1972 г.) уводзіліся пасады стажораў-выкладчыкаў. Стажыроўкі ўстанаўліваліся з мэтай набыцця выпускнікамі ВНУ практычных уменняў і назапашвання педпедагагічнага вопыту.

Тым не менш гадавы тэрмін стажыроўкі выкладчыкаў аказаўся недастатковым. Акрамя таго, час, затрачаны на кіраўніцтва стажорамі-выкладчыкамі, залічваўся па нормах, устаноўленых для аспірантаў. У далейшым названая форма не атрымала належнага распаўсюджвання, паколькі адцягвала высокакваліфікаваных спецыялістаў ад кіраўніцтва аспірантамі.

Аператыўнай формай падрыхтоўкі кадраў вышэйшай навуковай кваліфікацыі была аднагадовая аспірантура. У яе залічваліся галоўным чынам выкладчыкі ВНУ, якія мелі стаж навуковай ці педпедагагічнай дзейнасці, здалі экзамены

кандыдацкага мінімуму, выканалі навукова-даследчую работу па выбранай тэме ў аб'ёме, дастатковым для абароны кандыдацкай дысэртацыі, і мелі публікацыі па сваёй тэме [6].

Варта адзначыць, што падрыхтоўка дактароў навук у галіне гісторыі на працягу акрэсленага перыяду адбывалася ва ўмовах адсутнасці дактарантуры. Для завяршэння доктарскіх дысэртацый прадугледжвалася прадастаўленне саіскальнікам творчых адпачынкаў, іх перавод на пасады старшых навуковых супрацоўнікаў. Пры прысваенні вучонай ступені доктара навук ўлічвалася не толькі якасць педагагічнай работы, але і наяўнасць публікацый саіскальніка.

Нельга сказаць, што такі парадак падрыхтоўкі дактароў навук стаў сістэмнай з'явай. Так, дактарамі гістарычных навук у 1972 г. сталі 2 дацэнты, якія ў канцы 1960-х гг. знаходзіліся на пасадах старшых навуковых супрацоўнікаў. У 1975 г. яшчэ 2 саіскальнікі завяршылі працу над доктарскімі дысэртацыямі. Разам з тым, выкладчыкі гістарычнага факультэта Магілёўскага педагагічнага інстытута не выкарыстоўвалі магчымасці для павышэння кваліфікацыі. Напрыклад, на кафедры гісторыі СССР у 1970-я гг. з 5 кандыдатаў навук над доктарскай дысэртацыяй працаваў толькі 1 чалавек. Ніхто не планаваў пераход на пасаду старшага навуковага супрацоўніка [20].

Асаблівае месца ў структуры падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў займалі спецыялісты грамадзянскага профілю. Выкананне прынятых партыйных і ўрадавых пастановаў садзейнічала колькаснаму і якасному росту навукова-педагагічных кадраў кафедраў грамадскіх навук ВУНУ рэспублікі [18, с. 120]. Гэта пацвярджаецца становай колькасцю і якаснай дынамікай. Калі ў 1961 г. функцыянавала 37 кафедраў грамадскіх навук, на якіх працавалі 345 выкладчыкаў, то ў 1968 г. – 67 кафедраў з колькасцю навуковых супрацоўнікаў звыш 700.

Пастановай ЦК КПСС «Аб рабоце па падборы і выхаванні ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі» (1974 г.) прадугледжвалася павышэнне якасці вывучэння педагогікі і псіхалогіі, прапагандысцкага майстэрства, перадавога вопыту арганізацыі ідэйнага выхавання мас. У дакуменце гаварылася пра пашырэнне і паляпшэнне працы аспірантуры ў педагагічных ВУНУ з мэтай поўнага ўкамплектавання кафедраў выкладчыкамі вышэйшай навуковай кваліфікацыі. Рэалізацыя пастановаў прывяла да істотнага росту колькасці кафедраў грамадскіх навук ВУНУ рэспублікі. У 1978 г. функцыянавалі ўжо 95 кафедраў грамадскіх навук з агульнай колькасцю супрацоўнікаў – 1161 чал. З іх дактароў навук – 47 чал. (4,0 %), кандыдатаў навук – 596 (51,0 %) [13, л. 74].

У сярэдзіне 1970-х гг. аптымізуецца структура падрыхтоўкі навукова-педагагічных кад-

раў у галіне грамадскіх навук. У адпаведнасці з рашэннем калегіі Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР была пашырана падрыхтоўка навукова-педагагічных кадраў па грамадскіх навук у Беларускім дзяржаўным універсітэце за кошт яе скарачэння ў іншых ВУНУ рэспублікі, якія не мелі адпаведных аддзяленняў і высокакваліфікаваных навуковых кадраў грамадзянскага профілю.

Кадровы склад кафедраў грамадскіх навук, асабліва гэта датычылася кафедры гісторыі КПСС, камплектаваўся са спецыялістаў гістарычнага профілю. Пасады загадчыкаў дадзеных кафедраў уваходзілі ў наменклатуры пасадаў, супрацоўнікі якіх персанальна зацвярджаліся асобнымі рашэннямі ЦК КПБ. Такім чынам, прафесійную прыгоднасць выкладчыкаў кафедраў гісторыі КПСС і гісторыі СССР вызначалі партыйныя работнікі.

Важным этапам у развіцці сістэмы падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў стала пастава ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР ад 18 кастрычніка 1974 г. «Аб мерах па далейшым удасканаленні атэстацыі навуковых і навукова-педагагічных кадраў». Вышэйшая атэстацыйная камісія пры Міністэрстве вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР пачала падпарадкоўвацца непасрэдна Савету Міністраў СССР. На ВАК ускладаліся задачы забеспячэння высокага ўзроўню і адзінства патрабаванняў да атэстацыі кадраў вышэйшай навуковай кваліфікацыі. Такім чынам, упершыню ў гісторыі парадак атэстацыі вызначаўся ўрадам [1, с. 34]. Прыняты дакумент прадугледжваў грунтоўны аналіз тэматыкі дысэртацый, высокія патрабаванні на кандыдацкіх экзаменах. Рэалізацыя пастановаў прадугледжвала таксама павышэнне патрабаванняў да саіскальнікаў вучоных ступеней і якасць ацэнкі дысэртацыйных даследаванняў на ўсіх этапах атэстацыі: ад зацвярджэння тэмы і да экспертызы кандыдацкіх і доктарскіх дысэртацый у ВАКу СССР.

Вынікі функцыянавання сістэмы атэстацыі навуковых і навукова-педагагічных кадраў у галіне гісторыі былі падведзены на нарадзе кіраўнікоў спецыялізаваных саветаў па гістарычных навук у 1984 г. у Кіеве. У выніковых дакументах нарады ўтрымліваліся прынцыповыя патрабаванні да даследаванняў у галіне гісторыі, якія не страцілі сваёй актуальнасці і на сённяшні дзень. Для кандыдацкіх дысэртацый у галіне гісторыі крытэрыямі значнасці выступала атрыманне навуковых вынікаў, якія мелі істотнае значэнне для дадзенай спецыяльнасці [17, с. 23–24].

Аналіз статыстычных даных, якія захоўваюцца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь, дазваляе адлюстравіць колькасны бок падрыхтоўкі аспірантаў-гісторыкаў у сістэме вышэйшай школы БССР (табліца) [8, л. 29; 9, л. 2; 10, л. 52; 11, л. 29; 15, л. 62; 16, л. 14].

Табліца – Дынаміка колькасці аспірантаў-гісторыкаў у сістэме ВНУ БССР (1961–1985 гг.)

Год	1961	1965	1970	1975	1980	1985
Агульная колькасць аспірантаў	17	38	70	76	95	74
Навучанне з адрыва ад вытворчасці	12	18	41	24	40	39
Навучанне без адрыву ад вытворчасці	5	20	29	52	55	35

Такім чынам, на працягу акрэсленага перыяду назіраецца станоўчая дынаміка колькасці аспірантаў па розных гістарычных спецыяльнасцях. Імклівае развіццё ў 1970-я гг. набывае завочная аспірантура. У першай палове 1980-х гг. адбываецца змяншэнне колькасці аспірантаў-гісторыкаў, што тлумачыцца агульным скарачэннем аб'ёму аспіранцкай падрыхтоўкі ў ВНУ і акадэмічных установах рэспублікі [5, с. 9].

Пры разглядзе абароны доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый у сістэме вышэйшай школы БССР як заканамернага выніку падрыхтоўкі кадраў вышэйшай навуковай кваліфікацыі варта прывесці некаторыя абагульняльныя лічбы. Усяго з 1961 па 1985 г. у БДУ было абаронена 25 доктарскіх дысертацый: 9 – па гісторыі КПСС і КПБ, 9 – па гісторыі СССР і БССР, 5 – па ўсеагульнай гісторыі, 2 – па журналістыцы.

Аб выніковасці падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў у ВНУ БССР сведчыць станоўчая дынаміка абароны кандыдацкіх дысертацый амаль па ўсіх кірунках. Так, у БДУ з пачатку 1960-х гг. і да сярэдзіны 1980-х гг. колькасць абароненых кандыдацкіх дысертацый па гісторыі КПСС-КПБ узрасла ў 2,5 раза (з 20 да 50); па гісторыі СССР і БССР – у 2,6 раза (з 6 да 16); па ўсеагульнай гісторыі – у 5,3 раза (з 3 да 16). У МДПі адпаведныя колькасныя паказчыкі па гісторыі КПСС-КПБ павялічыліся ў 3,3 раза (з 3 да 10 дыс.). Усяго ў сістэме вышэйшай школы БССР за акрэслены перыяд было абаронена 315 кандыдацкіх дысертацый па гісторыі [4, с. 31–111].

Такім чынам, развітая сістэма навукова-даследчай работы студэнтаў была адным з фактараў прыцягнення моладзі ў навуку. У сістэме вышэйшай школы толькі дзве ВНУ (БДУ і МДПі) мелі магчымасць поўнаасцю забяспечыць працэс і вынікі падрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў гісторыкаў. Разглядаючы абарону доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый у галіне гісторыі як вынік падрыхтоўкі адпаведных навукова-педагагічных кадраў можна адзначыць станоўчую дынаміку. Павышаліся патрабаванні да навуковых даследаванняў у галіне гісторыі, але іх тэматыка кардынальна не мянялася. Разам з тым, ні адна з форм, якія разглядаюцца ў артыкуле, не былі дасканалымі. Толькі іх спалучэнне прыносіла свой плён. Без вырашэння засталася і праблема своечасовасці абароны дысертацый саіскальнікамі вучоных ступеней.

ЛІТАРАТУРА І КРЫНІЦЫ

1. Гусев, К.В. Кадры советской науки : к 50-летию совет. системы аттестации науч. и науч.-пед. кадров / К.В. Гусев, Б.С. Розов. – М. : Знание, 1982. – 64 с. – (Новое в жизни, науке, технике. Серия «История» ; № 7).
2. ДАГВ. – Фонд 991. – Воп. 3. – Спр. 345. План работы, протоколы заседания деканата и Совета, справочная об работе историч. нага факультета за 1979/1980 навучальны год.
3. ДАМВ. – Фонд 927. – Воп. 1. – Спр. 656. Отчеты о работе факультетов за 1976/1977 учебный год.
4. Доктoрские и кандидатские диссертации по истoрическому наyкам БССР, 1944–1987 гг. : библиогр. указ. / Гос. б-ка БССР, Ин-т истoрии Акад. наук БССР ; сост.: В.Н. Михнюк, Л.Н. Новицкая. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск : [б. и.], 1988. – 126 с.
5. Корзенко, Г.В. Научная интеллигенция Беларуси в 1944–1990 гг.: подготовка, рост, структура / Г.В. Корзенко ; Акад. наук Беларуси, Ин-т истoрии. – Минск : Фісo : А-СКАД, 1996. – 76 с.
6. Леанавец, В.Ц. Удасканаленне арганізацыі гістарычнай навукі ў БССР (60-я гады) / В.Ц. Леанавец // Вест. Акад. навук БССР. Сер. грам. навук. – 1986. – № 1. – С. 73–79.
7. Мараш, Я.Н. Содружество кафедр / Я.Н. Мараш // Вопр. истoрии: межведомств. сб. / Мин. гос. пед. ин-т ; редкол.: В.М. Фомин (гл. ред.) [и др.]. – Минск, 1985. – Вып. 12. – С. 40–45.
8. НАРБ. – Фонд 30. – Воп. 9. – Спр. 2647. Данные ЦСУ СССР и БССР о числе научных учреждений и численности работающих в них на 1 января 1970 г., общеобразовательных школ на начало 1970/71 учебный год, загородных пионерских лагерей за 1970 г.
9. НАРБ. – Фонд 30. – Воп. 9. – Спр. 4267. Статистические данные ЦСУ БССР по статистике народного образования, науки и культуры за 1975 г., принятые ЦСУ СССР.
10. НАРБ. – Фонд 30. – Воп. 9. Спр. 6089. Статистические данные ЦСУ БССР о сети научных учреждений, численности и составе научных работников и подготовке научных кадров через аспирантуру на 1 января 1981 г., числе массовых библиотек, народных университетов на 1 июня 1980 г., числе общеобразовательных школ, высших и средних специальных учебных заведений на начало 1980/81 учебного года.
11. НАРБ. – Фонд 30. – Воп. 9. – Спр. 7817. Статистические данные по статистике народного образования, науке и культуре БССР за 1985 г., принятые ЦСУ СССР – арх. 29
12. НАРБ. – Фонд 205. – Воп. 8. – Спр. 2934. Протоколы №1–20 заседаний кафедры истории БССР и документы к ним.
13. НАРБ. – Фонд 1220. – Воп. 2. – Спр. 1057. Переписка с ЦК КПБ, СМ БССР, СМ СССР, Минвузом СССР с народным контролем БССР о работе высших учебных заведений.
14. НАРБ. – Фонд 1220. – Воп. 3 – Спр. 238. Справки, докладные записки в Совет Министров БССР, переписка с Минвузом СССР и другими Министерствами и ведомствами о состоянии и развитии народного образования в БССР.
15. НАРБ. – Фонд 1250. – Воп. 1. – Спр. 1123. Сводные отчеты МСС, Министерств, ведомств и научно-исследовательских учреждений, имеющих аспирантуру, на 1 января 1962 года.
16. НАРБ. – Фонд 1250. – Воп. 1. – Спр. 2680. Отчеты МСС о работе аспирантуры, численности аспирантов по отраслям наук, специальностям, научным учреждениям и спискам учреждений, имеющих аспирантуру на 1 января 1966 г. (ф-1НК).
17. Совещание руководителей специализированных советов по истoрическим наукам по вопросам совершенствования подготовки и аттестации научных и научно-педагогических кадров в свете решений XXVI съезда КПСС и последующих пленумов ЦК КПСС // Бюл. Высш. аттестац. комис. при Совете Министров СССР. – 1985. – № 6. – С. 22–25.
18. Соколов, Н.К. Партийное руководство подготовкой и воспитанием кадров высшей школы / Н.К. Соколов. – Минск : Изд-во Белорус. гос. ун-та, 1978. – 143 с.
19. Шаршунов, В.А. Становление национальной системы подготовки и аттестации ученых и педагогов высшей квалификации / В.А. Шаршунов. – Минск : Мисанта, 2008. – 238 с.
20. Шаўчук, І.І. Арганізацыя гістарычнай навукі ў БССР, 70-я гады / І.І. Шаўчук // Весті Акад. навук БССР. Сер. грамад. навук. – 1988. – № 3. – С. 65–71.

SUMMARY

The author focuses on the topical issues of strengthening staff capacity of historical science and higher history education since the early 1960's. to mid-1980s. The article deals with the official documents of the party and state authorities. Based on statistics forms and results of training of the teaching staff of historians are analyzed. The dynamics of theses defence in higher school of Belarus in the period is shown.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ